

Art Spiegelman *Metamaus*

(Oog & Blik/De Bezige Bij: Amsterdam 2012), 299 blz. met dvd, € 39,90

Google 'Maus' en 'Spiegelman' en je krijgt 1.660.000 resultaten. Nu zullen niet alle hits over deze oervader van de *graphic novels* gaan, maar de eerste paar honderd zeker wel. Voeg 'education' toe aan de zoekopdracht en er verschijnen tientallen hits, die vooral over taalonderwijs gaan. Over *Maus* is dus een gigantische hoeveelheid informatie beschikbaar, hoewel veel informatie steeds weer is overgenomen. Voor wie nog veel meer wil weten is er nu *Metamaus*, het bronnenboek over het boek dat 25 jaar geleden voor het eerst verscheen.

Boeken over een boek zijn zelden boeiender dan het boek zelf. Dat is *Metamaus* ook niet. Waar *Maus* het dramatische verhaal van Auschwitz-overlevende Vladek Spiegelman is en vertelt over hoe Art Spiegelman dat verhaal van zijn vader hoorde, gaat *Metamaus* over het verhaal achter het verhaal. Het geeft ant-

woord op drie – expliciet gestelde – vragen: waarom de Holocaust? Waarom muizen? Waarom een strip? Die vragen en heel veel vervolgvragen, worden gesteld door Hillary Chute, assistent-professor aan de Universiteit van Chicago. Zij interviewde niet alleen Art, maar ook zijn partner Françoise, dochter Nadja en zoon Dash. Dit, in combinatie met een groot aantal illustraties, schetsen, foto's en documenten, vertelt zeer veel over de achtergrond van het oorspronkelijk (1972) drie pagina's tellende verhaal, dat later tot twee delen van 159 en 136 bladzijden werd uitgewerkt.

In het boek staan twee Spiegelman-stambomen; één met alle namen en jaartallen en één met alleen het tiental dat de oorlog overleefde erin. Daarnaast vijftig bladzijden interview-transcriptie van Art met zijn vader, waarvan een deel ook op de dvd staat. Op die dvd staat een gigantische hoeveelheid informatie. Om te beginnen de complete Engelstalige versie van *Maus*, met uitgebreide zoekfuncties. Daarnaast duizenden schetsen, driehonderd pagina's aantekeningen, geluidsopnames, een film van het bezoek van Art en Françoise aan Auschwitz en Birkenau en een paar artikelen. Wie echt in *Maus* wil duiken, kan hiermee tientallen uren zoekbrengen. Wie *Maus* in de klas wil gebruiken, kan hier als beeldende vorming-, taal- of geschiedenisdocent het hart ophalen.

Praten over de oorlog was verboden terrein in de familie Spiegelman, tot het Eichmannproces in 1961. In flarden hoorde Art de verhalen van zijn moeder Anja en vader Vladek. Op grond van die informatie, maakte Art de eerste versie van *Maus*. Dit triggerde Vladek, die in een paar sessies zijn volledige verhaal vertelde. Vladek becommentarieerde later de schetsen, die Art ook aanpaste zodra andere

bronnen het getekende tegenspreken. Twee reizen naar Auschwitz (en Dachau) brachten meer verheldering. Voor Spiegelman bleef het echter 'het moeilijkste waartoe ik in staat was'. Het was ook moeilijk om een vorm te vinden voor Vladek's verhaal. Op zoek naar een goede metafoor stuitte Spiegelman op de vroege – minder brave – Mickey Mouse. Op een bepaald moment beseftte hij dat hij met de kat-en-muismetafoor onderdrukking kon weergeven. Studie bevestigde hem hierin, nadat hij *Der ewige Jude* met het beroemde fragment met de krioelende ratten had gezien. De muizen moesten echter even groot als de katten worden. Dat de Polen als varkens werden neergezet, leverde Spiegelman veel commentaar op. Hij dacht bij varkens echter meer aan *Porky Pig* dan aan *Snowball* en *Napoleon* uit *Animal Farm*. Toen Spiegelman *Maus* concipieerde, moest hij opboksen tegen het idee dat hij een *comic* over de Holocaust ging maken. Het bleek echter het vervoermiddel voor het verhaal. In de woorden van Spiegelman: 'De cartoon is een tekening die direct tot de kern komt. Een strip is een reeks kernachtige tekeningen die een verhaal vertelt.' De strip maakte het mogelijk om heden en verleden naast elkaar te plaatsen, waarbij Spiegelman iedere dubbele pagina als visuele alinea presenteerde. Het succes van het verhaal bewijst zijn gelijk.

Het succes van *Maus* opende meer deuren voor Spiegelman dan hij nodig had. *Maus* bracht financiële zekerheid. Het bracht ook hoge verwachtingen, die Spiegelman daarna niet meer waar heeft kunnen maken. Hij is de laatste jaren vooral bekend als inleider en commentator van andermans werk. En nu dus ook van zijn eigen meesterwerk.

Ger Jan Onrust

